

Naturvärdesinventering Södra Ängshagen

Naturvärdesinventering utförd av:

Kjell Eklund, ekolog

Sammanställning av mötesanteckningar från möte 2023-06-12:

Emma Öberg, planarkitekt

Anna Ryf, planarkitekt

Sammanfattning

En naturvärdesinventering (NVI) utfördes i Södra Ängshagen under våren och sommaren år 2023. Inventeringen visade att planområdet innehåller en ordinär sammansättning arter. 15 rödlistade arter hittades, där de flesta återfinns i den norra delen av skogen. I området finns två åkerholmar. Den norra åkerholmen är biotopskyddad då den ligger fritt i åkerlandskapet. På denna finns några av planområdets äldsta träd med rödlistade trädlevande arter.

En utredning av fladdermössens livsmiljöer/strukturer har genomförts inom ramen av naturvärdesinventeringen. Fladdermöss bor strax utanför planområdet och de använder planområdet för transport och jakt. I planområdet är det av vikt att beakta och säkra de gröna korridorerna, med tillhörande bryn, som fladdermössen använder. Skogsbrynet mellan skogen och åkern har även naturvärden som är under utveckling. Dessa kan förstärkas genom att skapa en skiktad lövskogsmiljö.

Om skogen exploateras i framtiden är den södra delen, vilken inkluderar hygget, mest passande. Då bör dock brynet mellan skog och åker bevaras. För att skydda arter som lever i norra skogsdelen vid en eventuell exploatering bör en bakre kant av skogen, vid den västra delen av planområdet, sparas.

Bakgrund

I Ängshagen, beläget i den södra delen av Sala stad, pågår framtagande av två detaljplaner. En i södra Ängshagen som planläggs för bostäder (Detaljplan för Södra Ängshagen) och en i östra Ängshagen, angränsande mot riksväg 56, som planläggs för icke-störande verksamheter (Detaljplan för Del av Ängshagen).

En naturvärdesinventering (NVI) har tidigare utförts i den västra delen av Detaljplan för Södra Ängshagen (Ensucon, 2020-11-26). Plangränsen har därefter utökats österut och omfattar numer ett större område än tidigare.

I den tidigare naturvärdesinventeringen finns ett medskick för reservation angående påträffat artvärde:

Naturvärdesklassningarna bygger på en inventering utförd i november månad. Att inventera så sent på året ger sällan en rättvis bild av de verkliga naturvärdena då majoriteten av alla växter, fåglar, svampar och insekter har försvunnit för säsongen. Risk föreligger därför att naturvärdesklassningarna hamnat på lägre nivå jämfört med om inventeringen hade utförts tidigare under säsongen (Ensucon, 2020-11-26).

Då den tidigare inventeringen endast omfattade en del av det nuvarande planområdet för Detaljplan för Södra Ängshagen, och utfördes under en tid på året då många viktiga naturvärden och arter ej kunnat beskådas, har en kompletterande inventering utförts under vår och sommar år 2023.

För den södra delen av Detaljplan för Del av Ängshagen, som med tiden lagts till i planområdet, har länsstyrelsen via mejlkontakt 2021-06-15 meddelat att en naturvärdesinventering ej behövs, varpå denna kompletterande inventering huvudsakligen innefattar planområdet för Södra Ängshagen.

Syfte

Genom naturvärdesinventeringen undersöks naturvärden i planområdet för Södra Ängshagen. Sala kommun har för avsikt att möjliggöra för ett nytt bostadsområde och ett nytt verksamhetsområde i Ängshagen. Naturvärdesinventeringen ska användas som underlag vid upprättande av detaljplanerna.

Naturvärdesinventering

Naturvärdesinventeringen genomfördes under våren och sommaren år 2023 vid sex tillfällen. Ett i april (21/4) fyra i maj (4/5, 15/5, 23/5, 29/5) samt ett tillfälle i juni (11/6).

Under de första tre tillfällena 21/4, 4/5, 15/5 gjordes besök i den öppna terrängen med inriktning på mer krävande arter, som i en del fall är rödlistade. Den 23/5 förlades till skogsdelen för att utreda förekomst av mer biologiskt värdefulla partier.

Under den 29/5 och 11/6 skedde avlyssning av området nattetid för att utreda förekomst av kornknarr.

Naturvärden som påträffats vid inventeringen

Nedan beskrivs områden inom planområdet samt naturvärden som påträffats vid inventeringen. På efterföljande sida finns en karta som visar områdena som nämns i texten.

Skogen

I den västra delen av planområdet ligger Sörskogen. Här har majoriteten av de funna arterna under inventeringen påträffats. Naturvärdena i den norra delen av skogsområdet (område nr 1) är all dagliga. Skogen har inte skötts produktionsmässigt. Den är tät och det var länge sedan den senast gallrades. Den västra delen av skogen, den bakre kanten, är fullskiktad skog som är högkvalitativ. I den västra delen av skogen finns ett litet **bestånd** av gammal tallskog (område nr 2). I den södra delen av skogen finns ett hygge (område nr 3).

Naturvärden i skogen

- I norra skogsområdet har svartvit flugsnappare (NT), talltita (NT) (3 par), rödvingetrast (NT) och entita (NT) hittats. Svartvit flugsnappare finns troligen här på grund av att skolan har satt upp fågelholkar i träden.
- Kungsfågel, spillkråka (NT) samt skogsmesarna talltita (NT), svartmes och tofsmes finns i hela skogen.
- Grönfink (EN), entita (NT) samt gröngöling finns i lövskogen, längs med brynet. Dessa arter finns även i den bebyggda miljön.
- I hygget har buskskvätta (NT), gulsparv (NT) och ärtsångare hittats.

Skogsbrynet

I den östra delen av skogen, längst med åkern, sträcker sig ett skogsbryn i nord-sydlig riktning (område nr 4). Naturvärden finns ännu inte, men är på gång, i sträckningen i skogsbrynet ut mot åkern. På sikt kommer naturvärden att kunna utvecklas här. I synnerhet finns medelålders asp i brynet. Även lite björk och lite hassel har påträffats.

Skogsbrynet innehåller även ett litet dike. Diket i brynet är ett åkerdike som markerar gräns mot skog och är till för att fånga upp vatten mot åkern och förhindra översvämning. Diket innehar inga biologiska värden och är inte biotopskyddat.

Naturvärden i brynet

- Entita (NT), grönfink (EN), gröngöling och grönsångare finns i träden vid brynet (område nr 4).

Åkerholmarna

Åkerholmarna (område nr 7 och 8) hyser viktiga arter i södra planområdet. Den norra åkerholmen ligger fritt på åkermarken och är därmed biotopskyddad. På denna finns 6–8 gamla tallar och en aspklon. Den södra åkerholmen ligger i anslutning till G/C-väg och är därmed inte biotopskyddad. På denna finns 6–8 fruktträd och buskplantager. Här finns även en före detta gårdsplats.

Naturvärden på norra åkerholmen

- En tallticka (NT). Dessa växer på gamla träd (>150 år).
- En vintertagging (NT). Dessa växer på död ved.

Naturvärden på södra åkerholmen

- Buskskvätta (NT)
- Gulsparv (NT)

Östra planområdet mot åkern

Den östra delen av planområdet karaktäriseras av öppen terräng. Sånglärka, som häckar i stråsäd, och ängspiplärka har hittats. Även småvilt har påträffats. En gammal sälk finns i sydöstra planområdet (område nr 11). Sälgar blir inte så gamla och detta är redan ett ganska gammalt träd som inte har så många år kvar. Denna har inte biotopskydd.

Naturvärden i östra planområdet

- Sånglärka (NT) har revir i område 9 och 10 ut mot åkern.
- Ängspiplärka har revir i östra delen av planområdet.

Norr om planområdet

Strax norr om planområdet ligger bostadsbebyggelse och Ängshagenskolan. Här finns det ett mindre skogsområde öster om Mångatan (område nr 5) och en läplantering (område nr 6). Läplanteringen sträcker sig i väst-nordostlig riktning och ligger strax söder om Ängshagenskolan.

Naturvärden norr om planområdet

- Kråka (NT) finns i det mindre skogsområdet öster om Mångatan.
- Rosenfink (NT), ärtsångare (NT) och buskskvätta (NT) finns längs med läplanteringen.
- (Finns förutsättningar för Hornuggla (NT) i skogsområdet, men ingen påträffades under inventeringen)

Byn söder om planområdet och spridningsvägar för fladdermöss

Byn som ligger söder om planområdet (område nr 12) är en viktig lokal för fladdermöss. Det finns även en grävd damm här. Här finns det gott om fladdermöss. Även om det ligger utanför planområdet har den framtida utvecklingen av planområdet en påverkan på spridningsmöjligheten för arterna. Många fladdermöss övervintrar i byggnader eller håll, men många flyttar även och övervintrar i gruvor och bergrum. Alla fladdermöss är skyddade och får inte fångas, dödas eller flyttas (Naturvårdsverket, 2023).

Den gröna korridoren tillsammans med brynet vid skogen är en spridningszon där fladdermössen kan jaga och transportera sig via Sörskogsleden och kraftledningsgatan mot gruvan. Fladdermössen transporterar sig även öster ut, mot Norrby kyrka, längs med läplanteringen (område nr 6) och behöver även här en grön korridor för transport och jakt. De gillar inte att flyga över öppna ytor eller skog och läplanteringen mot Ängshagenskolan är därmed ett viktigt naturinslag att bevara som en del av korridoren.

Övriga observationer

Kornknarr finns inte i området. Vegetationen i planområdet är inte typisk för kornknarrs livsmiljö.

Inga invasiva arter finns i planområdet eller vid plangränserna.

Karta över Ångshagen med utpekade naturvärden. De gröna pilarna visar de gröna korridorerna som är jakt och transportstråk för fladdermössen.

2023-07-06

Lista över arter som påträffats vid inventeringen

Teckenförklaring

EN = Starkt hotad

NT = Nära hotad

LC = Livskraftig

Rödlistade

Fågel

- Grönfink (EN)
- Björktrast (NT)
- Buskskvätta (NT)
- Entita (NT)
- Grönsångare (NT)
- Gulsparv (NT)
- (Hornuggla (NT) påträffades ej under inventeringen men kan finnas i grönområdet öster om Mångatan)
- Kråka (NT)
- Rosenfink (NT)
- Rödvingetrast (NT)
- Spillkråka (NT)
- Svartvit flugsnappare (NT)
- Talltita (NT, 3 fågelpar)
- Ärtsångare (NT)

Svamp

- Vintertagging (NT)
- Tallticka (NT)

Ej rödlistade arter

- Gröngöling (LC)
- Kungsfågel (LC)
- Svartmes (LC)
- Sånglärka (LC)
- Tofsmes (LC)
- Ängspioplärka (LC)

Invasiva arter

Inga invasiva arter påträffades i planområdena eller längs med plangränserna.

Förslag/idéer för vidare utveckling av området utifrån inventeringen:

Spara och förstärk gröna korridorer och bryn

Gröna korridorer är viktiga för fladdermössens jakt och transport. Fladdermössen måste kunna ta sig från byn söder om planområdet till gruvan i väst och mot Norrby kyrka i öst. Det är därmed viktigt att spara två gröna korridorer i planområdet för att värna deras nuvarande spridningsvägar:

En grön korridor i väst med skogsbryn.

Den gröna korridoren i väst inriktas mot fladdermössen och insektslivet. Här är det bryneffekten som först och främst ska värnas, då fladdermöss gärna söker sig fram i terrängen med stöd av ett bryn. Det innebär att lövträden i brynet, så långt det låter sig göras, sparas.

Djupet i brynet kan göras en trädlängd brett eftersom lövträd släpper igenom mer ljus. Skogsbrynet har naturvärden på gång och är ett trevligt inslag i området. Brynet kan förstärkas genom att skapa en skiktad lövskogsmiljö.

Korridoren ute på ängen görs 15–20 meter bred så att det går att konstruera långsmala våtmarker i den för att ta hand om gråvatten från hårdgjorda ytor från eventuell bebyggelse uppe i skogen. Skapar därmed en naturlig lösning.

En grön korridor i öst längs med läplanteringen.

Korridoren utefter den inom planområdet korsande grusvägen (G/C) tar stöd i åkerholmarna och den före detta gårdsplatsen. Bredden strax utanför G/C-ytan görs så bred att det går att anlägga en trädrad/allé som ger utrymme för äng som går att sköta genom slåttning. Skapar därmed ett "bryn" inne i bebyggelsen som kommer att fungera utmärkt för fladdermössen att orientera sig utefter och även jaga i. Längs med läplanteringen görs korridoren 15–20 meter bred. De gröna korridorerna kan bestå av gräs eller en gång.

Träden i allén kan planteras 5 meter från GC-ytan på vardera sida. Lind och oxel kan passa. Alm och lönn är känsliga för skador och är ej att föredra. Markvegetationen kan göras örtrik med arter anpassade för näringsrikare åkermark.

Det är även viktigt att läplanteringen får vara kvar inom verksamhetsområdet (Detaljplan för Del av Ängshagen) så långt det är möjligt. Alternativt att det görs någon kortare trädplantering på lämpligt ställe, som knyter ihop läplanteringen med eventuell ny plantering av träd fram till riksvägen.

Stråk mellan södra åkerholmen och riksväg 56

Ett stråk med läplantering viktigt även här. Räcker med en yta innanför planområdet som gör det möjligt för kommunen att sköta planteringen. Mellan södra åkerholmen och skogen är ingen läplantering nödvändig då det planeras för koloniområde/odlingslotter.

Åtgärder kopplade till skogen

Åtgärder inför eventuell exploatering i skogen

Den södra delen av skogen som inkluderar hygget är det mest lämpade skogsområdet att bebygga om exploatering av skogen sker i framtiden.

2023-07-06

Talltita (NT), entita (NT) och spillkråka (NT) är det inga problem med alls om norra skogsområdet ej bebyggs. Om det finns planer på att bebygga norra skogen behövs en taktik redan nu för att värna dessa arter. En bakre kant, vid västra delen av skogen vid yttre plangränsen, kan sparas. Det blir en zon som går att styra över och man kan då skapa en högkvalitativ skog för dessa arter. Spara en ordentlig kapp av skogen direkt.

Område nr 2, som innehar ett äldre tallskogsbestånd, är inte aktuellt för bebyggelse idag, men det är viktigt att få med information om dessa värden i planbeskrivningen för Södra Ängshagen redan nu om det i framtiden blir aktuellt att bebygga området.

Det är en ganska brant stigning i skogsbrynet ut mot åkern. Om skogen bebyggs kan det passa med suterrängbebyggelse här. Bygg på hyllan ovanför (väster om) brynet och få med en lövkorridor mellan husen och åkern i brynet.

Åtgärder för friluftslivet

Genom skogen, med riktning norr-söder, går det en central stig/led. Denna kan förbättras och göras mer tillgänglig. Kan lägga i krossmaterial eller göra flisbelagd.